

NARODNI
DOM
MARIBOR

Festival Maribor

16.–25. 9.
2021

21.

september 2021, ob 19.30
Dvorana Union, Maribor

SIMON TRPČESKI IN PRIJATELJI

Simon Trpčeski, klavir

Hidan Mamudov, klarinet, saksofon, kaval

Aleksandar Krapovski, violina

Sorin Spasinovici, viola

Aleksander Somov, violončelo

Vlatko Nušev, tolkala

Dmitrij Šostakovič (1906–1975)

*Trio št. 2 v e-molu za klavir,
violino in violončelo, op. 67*

I. Andante

II. Allegro con brio

III. Largo

IV. Allegretto

Tome Mančev (1950)

Tanec za tolkala in klavir

Max Bruch (1838–1920)

*Romanca v F-duru, op. 85, za
violo in klavir*

Francis Poulenc (1899–1963)

Sonata za klarinet in klavir, FP 184

I. Allegro tristamente

(Allegretto – Zelo mirno –
Tempo allegretto)

II. Romanza (Zelo mirno)

III. Allegro con fuoco
(Zelo živahno)

Pande Šahov (1973)

*Kvintet za klavir, klarinet,
violino, violončelo in tolkala*

I. Igra

II. Monistra

III. Potok

Guillaume Connesson (1970)

Divertimento (prir. za sekstet:
Vlatko Nušev)

I. Dinamično

II. Nokturno

III. Slavnostno

D

mitrija Šostakoviča danes poznamo predvsem po izrednem opusu petnajstih simfonij, kar pa še ne pomeni, da ni ustvarjal tudi komorne glasbe.

Šostakovičevo naklonjenost komorni glasbi gre najprej pripisati dejstvu, da je dolgo sam mislil na pianistično kariero in je kasneje pogosto sodeloval kot pianist v komornih skupinah, hkrati pa je komorna glasba, bolj zazrta v intimo, skladatelju nudila možnost za bolj poglobljeno osebno izpoved, ki ni bila nujno povezana z diktatom socialističnega realizma. *Drugi klavirski trio v e-molu* je Šostakovič napisal leta 1944. Povod za nastanek je bila nepričakovana smrt skladateljevega prijatelja, muzikologa Ivana Solertinskega, s katerim ju je prijateljstvo vezalo od leta 1927. Široko razgledani Solertinski je napisal prvo rusko monografijo o Mahlerju in Šostakoviča okužil z ljubeznijo do tega velikana pozne romantike, kar najbolj razodeva skladateljeva *Četrta simfonija*. Trio se tako pridružuje še drugim komemorativnim delom, ki so nastala v tem času: *Osma simfonija* je zamišljena kot žalostinka za žrtve druge svetovne vojne, *Druga klavirska sonata* pa je napisana v spomin na Šostakovičevega učitelja klavirja Nikolajeva.

Trio se pričinja z misterioznim zvokom flažoletov violončela in sordinirane viole. Ta krhki začetek v nadaljevanju prerašča v robustni glasbeni stavek simfoničnih dimenzij. Divji Scherzo ne prinaša prave razbremenitve, temveč je napolnjen s številnimi kontrasti: kmečki ples se v triu umakne na videz bolj umirjenemu valčku. Largo je zgrajen na podlagi osmih temačnih koralnih akordov v nizki legi klavirja, ki v obliki passacaglie dominirajo celemu stavku. Nad njimi godali razvijata žalno glasbo, ki prinaša izrazite aluzije na Mahlerjevo glasbo. Finale je spet nepopustljiv, zamišljen je kot nekakšen ples smrti. Šostakovič v njem ponavlja osrednji temi iz prvega in počasnega stavka, kot novo gradivo pa služijo elementi judovske glasbe, ki ima v skladateljevem opusu jasen simbolični pomen: gre za glasbo zatiranih. Seveda uporablja Šostakovič simbol predvsem zato, ker ga je mogoče precej prosto tolmačiti: na eni strani lahko simbolizira trpljenje ob holokavstu druge svetovne vojne, po drugi pa izraža skladateljevo osebno dilemo, kako ustreči pričakovanjem politike in se ne dokončno predati.

Makedonski skladatelj **Tome Mančev** je študiral na Univerzi sv. Cirila in Metoda v Skopju, kjer je leta 1975 diplomiral iz glasbene teorije in pedagogike, nato je študiral še kompozicijo pri Vlastimirju Nikolovskem. Kasneje se je kot skladatelj izpopolnjeval pri Josefu Ceremugi in Jiříju Dvořáčeku v Pragi, nato je študiral orkestracijo na Nacionalni glasbeni Akademiji Panča Vladigerova v Sofiji. Mančev je predaval kompozicijo, instrumentacijo in orkestracijo na Univerzi sv. Cirila in Metoda

od leta 1990, na isti ustanovi pa od leta 2000 deluje kot profesor kompozicije. Za svoja dela je prejel več nagrad, med katerimi gre omeniti dve tretji nagradi na tekmovanju zborovske glasbe TEHO v Tetovu ter nagrado Panče Pešev, ki jo podeljuje Društvo makedonskih skladateljev. V opusu Mančeva izstopajo orkestrska dela, napisal pa je tudi več komornih in zborovskih del, ki so bila izvajana tako doma kot v tujini (Azija, Avstralija, Evropa). Skladba Ples (*Tanec*) je nastala leta 1981 za dva tolkalca in klavir, katerega vloga pa je pogosto enakovredna tolkalski. V skladbi prepoznamo nekaj vplivov makedonske folklore (asimetrični metrični obrazci), ki pa se večkrat umaknejo sanjavi, eterični atmosferi in s tem barvitosti tolkal ter tudi značilnemu motivu v zvonovih.

Nemški romantični skladatelj **Max Bruch** je imel zelo dolgo ustvarjalno življenje, v katerem je bil priča številnim slogovnim spremembam, medtem ko je sam večinoma ostal zvest podedovani strogi, v klasicizmu zagledani tradiciji. S komponiranjem je pričel pri enajstih letih, zadnja dela pa je napisal malo pred smrtjo, v triinosemdesetem letu starosti. Prvi pouk glasbe je prejel od svoje matere, znane glasbene učiteljice in sopranistke, že pri dvanajstih pa je napisal simfonijo in prejel nagrado za godalni kvartet, ki mu je omogočila študij pri najbolj znanih pedagogih v rodnem Kölnu. Pri dvajsetih je bil že zaposlen kot učitelj in imel za sabo tri operne partiture. Köln je zapustil leta 1861, pot pa ga je vodila preko Koblenza v Sondershausen, Berlin, Bonn, Liverpool in Wrocław. Leta 1891 je postal profesor kompozicije na berlinski akademiji, kjer je ostal do upokojitve leta 1910.

Po uspešnih violinskih koncertih, ki jih je Bruch napisal za številne najpomembnejše violiniste svojega časa (družil se je z J. Joachimom, P. de Sarasatejem in W. Hessom), so se na skladatelja obrnili številni violončelisti, ki so želeli svoj repertoar razširiti s kakšnim spevnim koncertantnim delom, tem pa so sledili še violisti, med drugim sloviti Maurice Vieux, prvi violisti pariške Opere in orkestra Konservatorija, za katerega je leta 1911 nastala *Romanca za violo in orkester*. V tistem času je glasba doživljala številne spremembe: umrl je Gustav Mahler, Richard Strauss se je z opero *Elektra* popolnoma približal ekspresionizmu, Schönberg se je ukvarjal z emancipacijo disonance in svobodno atonalnostjo, le še dve leti sta manjkali do škandalozne izvedbe *Pomladnega obredja* Stravinskega. Toda Bruchova *Romanca* daje s svojim liričnim tonom, bogatimi harmonijami in redkimi izbruhi orkestra občutek, kot da bi bila napisana sredi 19. stoletja, torej vsaj pol stoletja prej. Bruch daje v *Romanci* po eni strani prvenstvo široko razpeti melodiki (prav zato je napisal številna uspela dela za godalna solistična glasbila), po drugi pa ostaja

zavezan minucioznemu motivično-tematskemu delu, kar se zdi močno paradokсно. Skladba je napisana v sonatnem stavku: izstopata melodično ukrojeni glavni temi, ki sta nato v izpeljavi podvrženi gostemu motivičnemu razvoju in številnim modulacijam v oddaljene tonalitete.

Francoski skladatelj **Francis Poulenc** je bil član skladateljske skupine »francoska šesterica«, zbrane okoli skladatelja Erika Satieja. Ta je s svojo nenavadno estetiko pritegnil mlade skladatelje, ki so iskali nove vzpodbude onkraj pretirane čustvenosti in poudarjene subjektivnosti romantike 19. stoletja. Podobno kot na Satieja je tudi na Poulenca vplivala glasba, ki jo je slišal v različnih kabareti in barih. Poulencova glasba s svojo agresivno motoriko, tehnično nezahtevnostjo, provocirajočo enostavnostjo in melodičnimi obrati, prevzetimi iz popularne glasbe, jasno naznačuje radikalni odmik od wagnerjanske izraznosti in tudi od impresionistične barvne zastrtosti. *Sonata za klarinet in klavir* je skladatelj napisal poleti 1962, posvetil pa jo je spominu na kolega iz »šesterice«, Arthurja Honeggerja. Umestiti jo je mogoče v cikel sonat, ki jih je skladatelj v svojem poznem opusu namenil pihalnim inštrumentom (še flauti in oboi). V duhu izmikanja tradicij 19. stoletja in iskanju povezav s starejšimi glasbenimi oblikami sonata ne sledi značilni nemški formi, kakor se je izoblikovala s klasicističnimi skladatelji, temveč se naslanja na starejšo obliko, značilno za Copuierina in Rameaua. Kljub temu da je sonata posvečena Honeggerju, se zdi, da je njen vzor glasba Sergeja Prokofjeva. Že prvi stavek se odpira s široko razpeto temo, zvezano s številnimi dramatičnimi obrati, ki se nato v srednjem delu umaknejo nostalgичno obarvani melodiki. Sledeča Romanca je nežna tožba, medtem ko Finale razkadi vse dvome in nam razkaže Poulenca v značilni humorni energiji, ki pogosto prehaja na cirkusantstvo.

Makedonski skladatelj **Pande Šahov** je študiral pri Ristu Avramovskem in Tomislavu Zografskem v Makedoniji, nato je študij nadaljeval na Kraljevem kolegiju za glasbo v Londonu pri Julianu Andersonu, zatem pa se je vpisal še na doktorski študij na Kraljevi univerzi Holloway v Londonu pod mentorstvom Philipa Cashiana. Šahov deluje v Angliji kot učitelj na Kraljevem kolegiju za glasbo v Londonu, njegovo glasbo pa so izvedli številni priznani ansambli (Simfonični orkester iz Bournemoutha, Makedonski simfonični orkester, Filharmoniki iz Sofije, ansambel Chroma). *Kvintet* je nastal po naročilu Simona Trpčeskega, gre pa za predelavo *Tria* iz leta 2009. V treh stavkih skladatelj spleta izvirne kombinacije razmerij med inštrumenti, pri čemer se skuša izogniti najbolj utečenima možnostma, torej homofonemu

in polifonemu principu. Tako se zateče k stari tehniki heterofonije, kjer inštrumenti na videz igrajo enak material, a z majhnimi odstopanji. Prvi stavek razgrinja odnose med inštrumentalisti kot igro – v središču je repetitivna, a vendarle ne periodična struktura. V srednjem stavku se interakcija med inštrumenti dogaja s pomočjo postopnega dodajanja »komentarjev«, ki se zlivajo v enotni tok, medtem ko si je zadnji stavek že mogoče zamisliti kot deroči tok reke.

Guillaume Connesson danes sodi med najbolj izvajane sodobne francoske skladatelje. Sprva je študiral na Deželnem konservatoriju v rojstnem kraju Boulogne-Billancourt, nato na pariškem Konservatoriju, kjer je prejel najvišje ocene za zborovodstvo, zgodovino glasbe, analizo, elektroakustično glasbo in orkestracijo. Od leta 1997 je profesor orkestracije na Konservatoriju Aubervilliers-La Courneuve. Za svoja dela je prejel več nagrad, posnetke s svojo glasbo pa je izdal pri prestižnih založbah Deutsche Grammophon in Sony. Med letoma 2016 in 2018 je bil rezidenčni skladatelj Nizozemskega filharmoničnega orkestra in Nacionalnega orkestra iz Lyona, dve leti kasneje pa mu je ta čast pripadla pri Nacionalnem orkestru Île-de-France. Večino svojih del je napisal po naročilu, pri čemer med naročniki najdemo Kraljevi orkester Concertgebouw, Orkester iz Philadelphije, Francoski nacionalni orkester in Simfonični orkester iz Chicaga. Njegova dela izvajajo tudi Filharmoniki iz Bruslja, Nacionalni simfonični orkester iz Washingtona, Simfonični orkester BBC in Simfonični orkester iz Cincinnatija. Glasba Connessona gradi na bogati inštrumentaciji, nalezljivi močni ritmiki in izraziti melodiki, zato ga lahko štejemo za poznega dediča velikih mojstrov orkestrske glasbe, kakršni so bili v 20. stoletju Ravel, Stravinski in Debussy.

Skladatelj *Divertimento* je bil sprva napisan za novoletni koncert v dvorani Châtelet v Parizu po naročilu pianista Erica Le Sagea in klarinetista Paula Meyerja, zato ne preseneča, da je delo polno humorja in veselja, ki ga v srednjem stavku prebada tudi kakšna bolj melanholična nota. Prvi stavek je zasnovan kot serija variacij, v katerih se skladatelj sklicuje na repetitivne postopke ameriškega minimalizma. V osrednjem Nokturnu klarinet poje svojo nežno, otožno melodijo na akordski preprogi, zadnji stavek pa se razcveti v veselju, sredi katerega zaslišimo poklon Schubertovemu klavirskemu kvintetu *Postrv*. Delo je na pobudo Simona Trpčeskega za pričujočo zasedbo priredil Vlatko Nušev.

Gregor Pompe

Več o nastopajočih lahko preberete v programski knjižici Festivala Maribor 2021 ali na naši spletni strani www.festivalmaribor.si.

NAPOVEDUJEMO IN VABIMO

25. september 2021, ob 19.30
Dvorana Union, Maribor

NI VRNITVE V NORMALNOST

No Borders Orchestra

Premil Petrović, dirigent

Vladimir Kostov, violina

Spored: John Adams, Max Richter, Ivan Božičević, Richard Strauss

Vstopnice: 25 € / 20 € / 12,50 €

Producent

S podpora

MESTNA OBČINA MARIBOR

V koprodukciji z

**OPERABALET
MARIBOR**

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE
SLOVENE NATIONAL THEATRE

V sodelovanju z

**DRUGA
GODBA**

Pokrovitelja koncerta

 **ENERGETIKA
MARIBOR**

Uradni vinar

Uradni prevoznik

PORSCHE
MARIBOR

 dem
dravske elektrarne maribor

Pokrovitelja

 LAŠKO
1825

Medijski pokrovitelji

VEČER

 RTV SLO | **MMC**
MULTIMEDIJSKI CENTER

Partner

zadruga

 **POGREBNO
PODJETJE
MARIBOR d.d.**

RADIO CITY

 Radio Slovenija | **ARS**